

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 vtrum liceat alicui occidere hominem se defendendo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

QV ÄEST. LXIII.

aliquis sibijs si ferat mortem vt vitet mala poena-
lia, habet quidem quandam speciem fortitudinis,
proper quod quidē sc̄ipios interfecerunt, astimantes
sc̄e forter agere, de quorū numero Razias fuit.
Non tamen est vera fortitudo, sed magis quedam
mollities animi non valentis mala poenaia sustine-
re, vt pater per Philos. in 3. * Ethi. & per Aug. in 1. *
de ciuit. Dei.

L. 2. Ethic.
c. 8. om. 5.
Lib. 1. ca. 23.
circa mediu-
tem. 5.

1.3. q. 94. ar.
5 ad 2. & q.
10. 11. 8. q.
3. Et. q. 7.
ar. 6. ac. 3. Et.
Op. u. G. 9. q.
86. Et. H. br.
q. 16. 4.

ARTICVLVS VI.

Vtrum liceat in aliquo casu interficere innocentem.

AD S E X T U M sic proceditur. Videtur, quod li-
ceat in aliquo casu interficere innocentem. Di-
uius enim timor non manifestatur per peccatum,
quoniam magis timor Domini expellit peccatum,
vt dicitur Eccl. 1. sed Abraham commendatus est, q̄
timuit Dominum, quia voluit interficere filium
suum innocentem. Ergo potest aliquis innocentem
interficere sine peccato.

¶ 2 Præt. In genere peccatorum, quæ contra proximum
committuntur, tanto maius videtur aliquod
esse peccatum, quanto maius documentum infurier-
ei, in quem peccatur: sed occidio plus nocet pecca-
tori, quam innocentii, qui de miseria huius vita ad
celestem gloriam transit per mortem. cum ergo li-
ceat in aliquo casu peccatorum occidere, multo ma-
gis licet occidere innocentem, vel iustum.

¶ 3 Præt. Illud quod fit secundum ordinem iustitiae,
non est peccatum: sed quandoq; cogit aliquis secun-
dum ordinem iustitiae occidere innocentem, pura,
cum index, qui debet fm allegata iudicare, conden-
nat ad mortem eum, quem sc̄it innocentem per fal-
sos testes coniunctum: & similiter minister, qui ini-
stè condemnatum occidit obediens iudici. ergo ab-
que peccato potest aliquis occidere innocentem.

S E D C O N T R A est, quod dicitur Exod. 23. In-
fonsit, & iustum non occides.

R E S P O N S U M. Dicendum, q̄ aliquis homo dupliceiter
considerari potest. Vno modo, fm sc̄e alio modo, p
comparationem ad aliud. Secundum se quidem co-
sideratur hominem, nullum occidere licet: quia in
quolibet etiam peccatore debemus amare naturā,
quam Deus fecit, quæ per occasionem corrumpit.
Sed sicut supra dictum est, occidio peccatoris fit li-
cita per comparationem ad bonum communem, qd
per peccatum corrumptum: vita autem iustorum est
conseruativa, & promotiva boni communis, quia
ipsi sunt principalior pars multitudinis. Et ideo nul-
lo modo licet occidere innocentem.

A D P R I M U M ergo dicendum, quod Deus ha-
bet dominium mortis, & vita. Eius enim ordinatio-
ne moriuntur & peccatores, & iusti. Et ideo ille qui
mandato Dei occidit innocentem, talis non peccat,
sicut nec Deus, cuius est executor: & ostenditur Deū
timere, eius mandatis obediens.

A D S E C U N D U M dicendum, q̄ in pensanda gra-
nitate peccati magis est considerandum id quod est
per se, q̄ id quod est per accidens. Unde ille qui oc-
cidit iustum, grauius peccat, q̄ ille qui occidit pecca-
torem. Primo quidem, quia nocet ei, quæ prius dēt
diligere, & ita magis contra charitatem agit. Secun-
do, quia iniuriam infert ei, qui est minus dignus, &
magis contra iustitiam agit. Tertiō, quia priuat com-
munitatem maiori bono. Quartō, quia magis Deū
contemnit, fm illud Lycæ 10. Qui vos spernit, me
spernit. Quod autem iustus occidit ad gloriam per-
ducatur a Deo, per accidens se habet ad occisionē.

ARTIC. VI. ET VII.

A D T E R T U M dicendum, q̄ Iudei si fidei
innocentem esse, qui falsi testibus conti-
ber diligētiū examinare telles, vniuersitate
nem liberādi innoxium, sicut Daniel testis
hoc non potest, debet eum superiori respon-
dicandum. Si autem hoc non potest, aco-
cundum allegata sententiam ferens: quia
cit innocentem, sed illi qui cum alienem
tem. Minister autem iudicis cōdemnati
tem, si sententia intolerabilem errorum
non debet obediēre: alias excusatrem
martyres occiderunt. Si vero non con-
fessam iniustitiam, non peccat, præcep-
do, quia ipsi non haber dictere superer-
tiam, nec ipse occidit innocentem, sed
niterum exhibet.

ARTICVLVS VII.

Vtrum liceat alicui occidere aliquem,
se defendendo.

AD S E P T I M U M sic procedi-
tur. Videtur, quod nulli li-
ceat occidere aliquem, se defendendo. Dicit enim August. * ad
Publicolam, de occidendo homi-
nibus. Ne ait eis quicquid occidi-
tur, non mihi placet consilium,
nisi forte sit miles, aur publica
functione teneatur, vt non pro se
hoc faciat, sed pro aliis acceptale
gitima potestate, si eius congrua
personæ: sed ille qui se defende-
do, occidit aliquem, ad hoc cum
occidit, ne ipse ab eo occidatur.
ergo hoc videtur esse illicitum.

¶ 2 Præt. In 1. de † Libero arbitrio
dicitur. Quomodo apud diuinā
prudentiā à peccato liberi sunt,
qui pro his rebus, quas contem-
nunt, humana cede polluti
sunt: Eas autem res dicit esse con-
temendas, quas homines inni-
mittere possunt, vt ex præmis-
sis * patet. Horum autem est uita
corporalis. ergo pro cōlēndā
uita corporali nullificrūm est ho-
minem occidere.

¶ 3 Præt. Nicolaus Papa dicit, vt
habetur in Decretis 1. diffin. 50. *
De clericis, pro quibus consulū-
stis. s. qui se defendēdo pagani
occiderē, si postea per peniten-
tiā emendati, posſunt ad præmis-
sum statum redire, atq; ad aliō rē
ascendere, sc̄ito nos nullam occa-
ſionem dare, nec ullam tribue
licentiam eis quenlibet hominē
quilibet modo occidendi, sed ad
præcepta moralia feruanda tenen-
tur communiter clerici, & laicē
go etiam laicis nō est licitum occi-
dere aliquem, se defendendo.

¶ 4 Præt. Homiūdium est gravis
peccatum, q̄ simplex fornicatio, vel
adulterio nulli licet cōmittere

Simplex fornicatio, vel adul-
terio, vel quodcunq; aliud peccati-

A Ita eodem art. 7. dubium occurrit circa illam rationem redditam in litera. Quare non teneat homo prætermittere actum tutela propter uitæ ad evitandum occidendum alterius; quia plus tenetur hominem utræque prouidere, quam uitæ alienæ. Et est ratio dubij: quia qui defendendo featum occidit inutilem, nō solum priuat illam uitæ hac, sed

mortale pro conseruatione propriæ uitæ: quia uitæ spiritualis preferenda est corporali. ergo nulli licet defendendo seipsum, alium occidere, vt propriam uitam conservet.

B **S**i pret. Si arbor est mala, & fructus, vt habetur Matth. 7. Sed ipsa defensio sui uidetur esse illicita, secundum illud Roma. 12. Non vos defendentes charissimi, ergo & occidisse hominis exinde procedens est illicita.

SED CONTRA est, qd Exod. 22. dicitur: Si effringes fur domum, siue fuddodis inuenitus fuerit, & accepto uulnere mortuus fuerit, percussor nō erit reus sanguinis: sed multo magis licitus est defendere propriæ uitæ, quam propriæ domum. ergo etiam si aliquis occidat aliquem pro defensione uitæ sua, non erit reus homicidii.

RESPON. Dicendum, qd nihil prohibet unius actus esse duos effectus, quorum alter solum sit in intentione, alijs uero sit præter intentionem. Morales autem actus recipiunt speciem secundum id, quod intenditur: nō autem ab eo quod est præter intentionem, cum sit per accidens, vt ex supradictis * patet. Ex actu ergo aliqui seipsū defendentis duplex effectus lequi potest. Vnus quidem conseruatio propria uitæ, alijs autem occidens inuidentis. Actus ergo huiusmodi in qd arti. 5. ad dictum est. Constat enim, qd hic nō effectus talis quoniam in nullo est necessarius, sed inique voluntatis articulo cōfusus. Quia igitur defensor inuidit cura a prouidendo saluti proprie uitæ nec teneat cura corporali, aut spirituali inutilem, conseqvens est cum ordinata dilectione charitatis, amet magis salutem spiritualis proximam, quam uitam propriam. & tamen hunc actum uitæ non prætermittat cum consequente danno utriusque uitæ alienæ: quia ad hunc effectum non teneat, nisi in catu, quia non est sibi commissa cura de illo, sed de corpore proprio. Et sic ratio, qd super cura uitæ corporalis uitæ fundatur, fiat solidus & tanquam, quanto fatis a remors, hoc est: per accidentem, effectus ille defensionis. Potest enim in instanti pantere, & et alterius ordinis effectibus corporalibus, qui etiam per accidentem sunt a defensione illa.

En iordanis artic. 7. in materia 2. argumenti dubium occurrit, An defendendo res, licet occidere. Et est ratio dubii: nam quia homo tenetur plus proutlittere alienæ uitæ, quam propriæ rebus: tenetur pater ex eo, qd qui potest, & non patitur fame morientem, homini oda est, tunc quia Exod. 22. dicitur: quod diuinitus furem etiam infringenter dominum, si quis occiderit, reus erit homicidii. In oppositū est & cuiuslibet juris, & multorum authoritas doctorum, defendere res, recuperabiles vel irre recuperabiles. Et qd quando accidit quod inutile auferre inutur meas, si ego possum res deinceps etiam auferrem, recuperare per uiam iudicis, nō possum res defendendo res, occidere raptorem. Si autem non possem per utramque lucite occidere. Nec alia afferunt ratio, nisi quia defensio rerum

est licita. Et ius hoc concedit, vt in I. furem, si ad legem Corneliani de fca. Alii dicunt: quod licet impune occid. re salvando res, quantum ad forum ciuitate, sed in foro conscientie non licet. Et afferunt ad hoc capitulum, Interfecisti extra de homicidio. Misi autem aliter occurrit ex principiis habitis dicendum,

quantum potest. Potest tamen aliquis actus ex bona intentione pueriens, illicitus reddi, si non sit proportionatus fini. Et ideo si aliquis ad defendendum propriam uitam utatur maiori violentia, qd oporteat, erit illicitu. Si uero moderate uiolentiam repellat, erit licita defensio. Nam secundum iuram, quae sunt administrula uitæ, & iuratus, atque felicitas, quia alienæ uitæ. Quid provatur, quia cuiuslibet imminentia cura rerum suarum, quae sunt administrula uitæ, & iuratus, atque felicitas, quia alienæ uitæ. Quid provatur, quia cuiuslibet imminentia cura rerum suarum in ordine precipue ad uitam non autem cura alienæ uitæ, nisi in causa necessitatibus. Constat autem, quod plus tenetur quis prouideat, habere eorum, Art. 2. & 3.

Contra dictis * patet, illicitum est qd homo intendat occidere hominem, vt seipsum defendat, nisi ei qui haabet publicam autoritatem, qui intendens hominem occidere ad sui defensionem, refert hoc ad publicum bonum, vt pater in milite pugnante contra hostes, & in ministerio iudicis pugnante contralatratorem quātuis etiam & isti peccant, si priuata libidine mouantur.

DAD PRIMUM ergo dicendum, qd authoritas Augusti intelligenda est in eo catu, quo quis intendit occidere hominem, vt seipsum à morte liberet. In quo etiam casu intelligitur authoritas inducta ex libro de lib. arb. Vnde signanter dicitur, pro his rebus in quo designatur intentio. Et per hoc patet responsio A D S E C U N D U M.

In art. 2. huic quest.

for seipsum sponte in tali casu ponit inferendo talē iniuriam proximo, quam ille non potest evadere, nisi occidendo. In articulo ergo iniquitate voluntatis & mortis seipsum ponit, vt iniuriet alteri. Signum autem quod huc sit authoris intentio, habetur ex hoc, qd Aug. in 1. de libe. arb. authoritas loquuntur non solum de uitæ corporali, sed de aliis, quia inutile perdere possimus. Et in speciali ibi quidem de libertate, sed pudicitia loquuntur: postmodum uero in perfecione eiusdem primi libri sub eodem ordine, s. eorum que inutile perdere possimus: ponti honores, & dianas. Vnde cū in hac reponsonio author glossat illam iniuriam. I. Pro his rebus, quas contemni oportet, insinuat quod eadem est de omnibus huiusmodi ratio, ita quod & Augustini sententia ibidem saltatur de his, qui in enduit occidente pro faludiis rebus &c. & praesens doctrina saltatur de his, qui non intendunt occidere, sed falutare res, & occidere si habeant consequenter, & per accidentem.

* Ad primam igitur obiectiōnem dicunt, quod cum maiore dilectione proximi, quam rerum, fiat quod possum actum huiusmodi tutelæ exercere, quoniam illa maior dilectio proximi non oportet quod sit, nisi in communī extra catu: hec autem tutela prouident ex cura particulari. Et sicut stat me plus diligere falutare animus proximi, quam falutare meam corporalem, & tamen de proximi falute nunquam cogitare, illam nunquam in speciali amare, de corporali autem vita cogitare, & in particulari diligere illa propter inunctam mihi istius curam, non illius: ita stat quod plus diligere vitam proximi, quam res meas, & tamen de illa nunquam curam in speciali nisi in casu iste autem me sollicitet eadem ratione, quia scilicet istarum in ordine ad vitam, & virtutem cura mihi imminet,

Secunda Secunda S. Thomas.

V 3 illius

QVAEST. LXIII.

ARTIC. VIII.

Illus non. Falsum ergo assumitur, qd teneat plus prouidere aliena vita, quam curata habere rerum mearum, vt administrare sunt vita, & iuritius quād teneat plus diligere alienam vitam, quam vitas meas; sed vt declaratum est, mors diligendi, feliciter in communi, vel speciali, & cura mihi imminens, vel non imminens, omnia solvant.

¶ Ad secundam obiectione dicendum, quod irregularitas consequitur a illa verba ad pracepta iudicaria ipsa, in foro iudicari intelligentia sunt, in quo non discernitur, an deinceps intendat occidere pro falso, an falaciter, & ex consequenti sequitur occidio. Sermo autem noster est in foro conscientia, vbi intentio discernitur, & iudicatur. Ruris lex illa absolute loquitur, & non in causa, in quo non potest alter vici vi repellere: nos autem in solo hoc cau loquimur. Vnde non excludamus quan-

do potest repellere vici capiendo ipsum, vel quocumque alio modo. Decretaliam autem illa, interfecisti, non est contradicita: quoniam affirmando cum aduersaria. Si autem te, namque libe-

randeo, interfecisti, op-

positu calum tractari, respectu precedenti, feliciter interfecisti rem, aut latronem, vbi comprehendendi poterat absque occidione. Et licet non dicat disfunctus, te, vel tua, fed copulativus, te, tamen: non propterea dicit, qd si solum tua libera do interfecisti, vbi ali ter absque occidione falari nequerunt, homicidij reus es.

¶ Ex his autem patre soluto alterius questionis ab Art. vii. Vbi supra, & posterioribus morib; an licet repellendo violentiam supri, adulterij, sodomitie, & humiliandi, occidere quoniam quando non potest alter evadere, qd tunc ad hoc inferatur actualiter vici, licet potest tunc tuorum membrorum libertatem occidere. Et tanto plus licet in defensione hac, quam in defensione rerum exteriorum, quanto vis haec magis assimilans rebus inferioribus: & particularum conuenienter magnum ex hoc imminet qui virtus posse contransatur. Vnde Iulius in oratione pro Milone, labiliter commemorat militem adolescentem, qui ne turpiter patre reuerteretur a tribuno militari, propinquu Caij Marij, ipsum interficeret.

In responsione ad tertium in codem articulo, considera, quod materia est iuris potissimum irregularitas. Et non iure in civitate, De homicidio, illam est, quod is, qui alter mortem euitate non valens, suum occidit iniuriam, irregularis non est, quia lex si tempore authoris existet, non scriptum est hoc author.

¶ Super questionis sexagesima et quarta articulum edendum.

IN articulum octavum eiusdem est, quod circa imputationem causalis homicidi, horum est, quod cum duplicitate contingat homicidium causaliter imputari, sic licet dando operam rei illicita, nolando operam rei licita, aliqua conditions sunt communes, utique modo, & aliqua proprie singularis. Communes quidem sunt tres. Prima est, quod non sit intentio occidendi, quia iam non est causaliter homicidium. Secunda est, quod mors sequatur ex opere illius, cui imputatur, vt in calce corporis articuli expresse habeatur. Et ratio est, quia cum homicidium non sequatur ex intentione illius, si etiam non sequatur ex illius opere, nulla recta ratio, quare illi imputetur occidio. Et ex hoc capite excusat non intendens occi-

dere percuti ab homicidio, quando mors ex maledictione sequitur. Et propter in particularibus causis operae, diligenter auferre, an ex illis, cum id ex mors subiecta fuerit. Tertia est, quod obtemperatio id, ex quo sequitur homicidium, vt in modo diverso

¶ Præter Exod. 21. dicitur. Si quis percutierit mulierem pregravantem, & abortum fecerit, si mors eius fuerit sublecta, redit etiam pro anima sed hoc potest esse absque intentione occidens, ergo homicidium casuale habet homicidium reatum.

¶ Propter In Decretis dist. 50. * in dicendum, plures canes quibus casuallia homicidia puniuntur: sed poena non debetur nisi culpa ergo ille qui casualliter hocem occidit incurrit homicidium reatum.

SED CONTRA est, quod Aug. dicitad Publicolam. Absit, rta qua propter bonum, aut licitum, permittimus, si quidem propter hoc preter nostram voluntatem in quecum malo accidit, nobis imputetur.

Sed coningit quique, ut propter bonum aliquod facilius homicidium consequtatur casualliter, ergo non imputatur faciem ad culpam.

RESPON. Dicendum, quod secundum Philos. in 2. Physic. Casualliter est causa agens preter intentionem & idem ea quae casualliter sunt, simpliciter loquendo, non sunt intentio, neque voluntaria. Et quia omne peccatum est voluntarium, secundum Aug. consequtetur, quod casuallia, in quantum huiusmodi, non sunt peccata. Cogitamus id, quod non est actus, & persevolitus, vel intentum, sive per accidit, volitus, vel intentum, si quod

I a tali opere, seu remouendum tale re, dicendum hoc enim capite ex auctor ab homicidio, sive non de auctor aucto, aliquo cogitare hec ad occidendum, ut tantum luxurie, nego, & non de auctor, & sic prohibere homicidia, non ramus, sed autem conditiones singulorum modorum, secundum operam rei licita, vnde opus est conditionem, datu, ut adhibeat diligenter, ne mors sequatur, sed homicidium imputetur: ex negligencia, sive imprudentia, quod negligenter, sive in praecedito libro, quod negligenter, tenet, ut ex praecedito, peccatum modum, sive secundum naturam negotiorum, sive prælenda est. In quibusdam namque negotiis, sive conuentu fieri, facit, vt patet in eiusdem de homicidio. Quod enim pulchri campas, ut res, res negligenter, si inde alienus mors sequatur, non tam aliquid perculit, a remoto tamen autem genere est, quod ea sic dicitur, & ita, ut etiam inabiliter coherederi, bene pendens conditionem. Fortuna enim ex qua viri prædicti exponuntur, non sunt nobis immundus, quia humanum ratione gubernatur, ut ratione, Vnde si filii domestici, quafi causam, quod secundum iniquum, secundum rationem, etiamnamque negotiis, sive conuentu fieri, facit, ut patet in eiusdem de homicidio. Fuit enim causa non leuis de pergitatus, sed a tot principibus, & ipsis qui transirebant, aut ei ausiliebant, & ex ea regis occidit. Et tamen post factum, omnes deimes, quod in locum, vbi venientes caues addidit, ut inveniret. Nec hoc de ceteris tantum occidere, sed casualliter accidere. Et hoc dixerim, vt in quibusdam